

اثر نوسانات نرخ ارز بر شاخص قیمت مصرف‌کننده

هدیه وجدانی، عضو هیات علمی موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

دنیای صنعت

شاخص قیمت مصرف‌کننده معیار سنجش تغییرات قیمت تعداد معین و ثابتی از کالاها و خدمات مورد مصرف خانوار نسبت به سال پایه است و به عنوان یک نماگر مهم برای سنجش نرخ تورم و قدرت خرید پول داخلی کشور، ابزاری مهم برای برنامه‌ریزان اقتصادی کشور به شمار می‌رود. این شاخص شامل دو گروه کالاها و خدمات می‌باشد:

گروه اول، کالاهایی هستند که به طور مستقیم از تولیدکننده به دست مصرف‌کننده می‌رسند و تنها متاثر از تغییرات شاخص قیمت تولیدکننده (بر اثر تغییرات هزینه منابع داخلی و خارجی) می‌باشد.

گروه دوم، کالاهایی هستند که با طی کردن زنجیره توزیع از تولیدکننده به بازار عمده‌فروشی و از آنجا به مصرف‌کننده می‌رسند و شامل کالاهای تولید داخل و وارداتی (نهایی) می‌باشند که عمدتاً به دو صورت تحت تاثیر نوسانات نرخ ارز قرار می‌گیرند:

۱. نرخ ارز بطور مستقیم قیمت کالاهای نهایی وارداتی و نیز مواد اولیه وارداتی را تحت تاثیر قرار می‌دهد و هزینه‌های تولید را به خصوص برای صنایعی که تولیداتشان به مواد اولیه خارجی وابستگی زیادی دارد، بالا می‌برد و بدین ترتیب سبب افزایش قیمت‌های مصرف‌کننده شده و باعث بروز انتظارات تورمی می‌گردد.

۲. اثر تغییرات نرخ ارز بر قیمت‌های مصرف‌کننده معمولاً با وقفه اتفاق می‌افتد. در ابتدا افزایش نرخ ارز، قیمت کالاهای وارداتی را نسبت به محصولات داخلی بالا برده و سبب تقاضای بیشتر کالاهای داخلی به عنوان جانشین‌های کالاهای وارداتی شده و همچنین باعث افزایش تقاضا از سوی خارجی‌ان برای صادرات محصولات داخلی می‌شود. افزایش تقاضا برای محصولات داخلی نیز سبب فشار تورمی داخلی می‌گردد.

به هر ترتیب بر اثر بروز انتظارات تورمی ناشی از اثرات مستقیم و یا غیرمستقیم تغییرات نرخ ارز، تقاضا برای نیروی کار و به دنبال آن دستمزدها افزایش می‌یابد که این امر افزایش قیمت‌ها را به دنبال

خواهد داشت. همچنین کارگران با افزایش انتظارات تورمی‌شان، درخواست دستمزد بالاتری خواهند نمود. بدین ترتیب افزایش نرخ ارز سبب افزایش شاخص قیمتی مصرف‌کننده خواهد شد که میزان اثر گذاری آن به انتظارات تورمی و واکنش سیاست پولی به شوکهای طرف تقاضای کل بستگی دارد.

نتایج به دست آمده از مطالعات انجام شده طی دهه اخیر و نیز طی دوره یازده ماهه سال ۹۰ در بسیاری از موارد مؤید انتقال قیمت‌ها از طریق مکانیسم تاثیرگذاری نوسانات نرخ ارز بر شاخص قیمت مصرف‌کننده می‌باشد. بررسیهای انجام شده حاکی از آن است که رشد شاخص قیمت مصرف‌کننده طی یازده ماه سال ۹۰ به بالاترین سطح خود در سه سال اخیر رسیده و بطور میانگین، ۲۱/۵ درصد افزایش یافته است. این رقم به معنای دومین سال تورمی پس از سال ۸۷، طی ۱۰ سال گذشته می‌باشد. همچنین بررسیهای انجام شده طی سال ۹۰ حاکی از آن است که بیشترین میانگین رشد شاخص قیمت مصرف‌کننده (۲/۳ درصد) مربوط به دو ماهه دی (۱/۴ درصد) و بهمن (۳/۲ درصد) بوده است و در این میان می‌توان گفت کمترین میانگین رشد شاخص مربوطه نیز در سه ماهه دوم سال (۰/۹۶ درصد) اتفاق افتاده است. از سویی دیگر طی یازده ماهه سال ۹۰ بیشترین میانگین رشد شاخص نرخ ارز (۵/۴ درصد) نیز مربوط به دو ماهه دی (۲/۳ درصد) و بهمن (۸/۶ درصد) و کمترین میانگین رشد شاخص مربوطه نیز در سه ماهه دوم سال (۰/۸۵- درصد) می‌باشد.

علاوه بر نرخ ارز عوامل متعدد دیگری نیز همچون بحران جهانی، تحریمهای بین‌المللی، تغییرات قیمت‌ها در کشورهای واردکننده کالاهای ایرانی، تغییرات نرخ تعرفه، اعطای تسهیلات اعتباری بانکی به بخشهای مختلف اقتصادی و... بر رشد شاخص قیمت مصرف‌کننده موثر خواهند بود که شدت اثرگذاری هریک از آنها بر شاخص موردنظر طبعاً متفاوت می‌باشد.